

Marjatta Kelo, Päivi Haapasalmi, Marjatta Luukkanen & Tuomo Saloheimo

Kohti työelämäläheistä oppimista

Työelämäyhteistyön kehittämishaasteet
terveys- ja hoitoalalla

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

Marjatta Kelo, Päivi Haapasalmi, Marjatta Luukkanen & Tuomo Saloheimo

Kohti työelämäläheistä oppimista

Työelämäyhteistyön
kehittämishaasteet terveys- ja
hoitoalalla

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

AATOS-ARTIKKELIT 4 • 2012

AATOS
-artikkelit

© Tekijät ja Metropolia Ammattikorkeakoulu

Julkaisija Metropolia Ammattikorkeakoulu
Bulevardi 31, 00180 Helsinki
PL 4000, 00079 Metropolia
www.metropolia.fi/julkaisut

ISBN 978-952-5797-63-3

ISSN 1799-604X

SISÄLLYS

Johdanto	4
Työelämäyhteistyö terveys- ja hoitoalalla	5
Työelämäläheinen oppiminen terveys- ja hoitoalalla	9
Lopuksi	13

Johdanto

Ammattikorkeakoulu kouluttaa työntekijöitä ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Koulutus perustuu tutkimukseen ja opetuksen tulee vastata työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksia. Ammattikorkeakouluilta odotetaan myös opetusta, työelämää ja aluekehitystä palvelevaa tutkimus- ja kehitystyötä. Nämä tehtävät voidaan toteuttaa vain yhteistyössä työelämän kanssa. Tässä kirjoituksessa keskitymme kuvaamaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa tehdyn selvityksen pohjalta työelämäyhteistyötä terveys- ja hoitoalalla sekä sen muutoshaasteita työelämälähtöisyydestä työelämäläheiseen yhteistyöhön. Keskiössä on, miten oppiminen toteutuu työelämäläheisessä ympäristössä ja millaisia käytännön kehittämistoimia se edellyttää työelämäyhteistyöltä, opettajuudelta ja ammattikorkeakoululta.

Terveys- ja hoitoala käsittää bioanalytiikan, ensihoidon, hoitotyön, radiografian ja sädehoidon sekä suun terveydenhuollon koulutusohjelmat sekä alan ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (Metropolian organisaatio 2008). Näissä koulutusohjelmissä on perinteisesti tehty opiskelijoiden harjoitteluyhteistyötä työelämän kanssa. Yhteiskunnan ja työelämän muutokset asettavat koulutukselle uusia haasteita, eikä perinteinen yhteistyö enää riitä takaamaan opiskelijoille heidän tulevaisuudessa tarvitsemiaan valmiuksia. Opetuksen kehittämisen painopiste on opiskelijan ja työelämän välisten suhteiden syventämisessä, jotta opiskelija jo opintojensa aikana orientoituu tuleviin työtehtäviinsä ja koulutuksessa pystytään ennakkoimaan työelämän tulevia osaamistarpeita. Tämä edellyttää siirtymistä työelämälähtöisestä työelämäläheiseen oppimiseen.

Työelämälähtöisyydellä tarkoitetaan koulutuksen ja työelämän yhteistyöhön perustuvia, eri tavoin toteutettuja toimintatapoja, joilla parannetaan valmistuvien työllistymismahdollisuuksia ja varmistetaan, että koulutus vastaa työelämän vaatimuksia (ks. esim. Tynjälä – Kekäle – Heikkilä 2004: 6–7; Salonen 2008: 9; Salonen 2010: 16). Työelämäläheisyydessä painotetaan, että koulutuksen tehtävänä on myös arvioida ja jopa kyseenalaistaa työelämän toimintamalleja ja kehittää ja uudistaa niitä aktiivisesti (ks. Salonen 2010: 16). Samalla kehitetään sekä uudistetaan myös koulutusta. Työelämäläheinen oppiminen kantaa nykyistä työelämää pidemmälle ja tukee uuden oppimista vaihtuvissa työelämän tarpeissa. Tulevaisuuden toimintaympäristöissä muutoskyky on työntekijän perustaito ja oman osaamisen varmistaminen edellyttää itsensä jatkuvaa kehittämistä.

Työelämäläheinen oppiminen tarjoaa mahdollisuuden uudenlaisiin oppimiskokemuksiin opiskelijalle, työelämälle ja opettajalle. Sen toteutuminen edellyttää tasavertaista yhteistyötä ammattikorkeakouluilta ja työelämän organisaatioilta. Se tuo haasteita sekä opettajille että työelämän toimijoille. Se edellyttää myös käytäntöjen uudelleenarviointia ja rakenteellisia uudistuksia. Työelämäyhteistyön kehittämisen pohjana on nykyisten yhteistyömuotojen tunnistaminen ja niiden toimivuuden arviointi. Tältä pohjalta voidaan innovoida uusia, kaikkia osapuolia palvelevia yhteistyömuotoja ja -käytäntöjä.

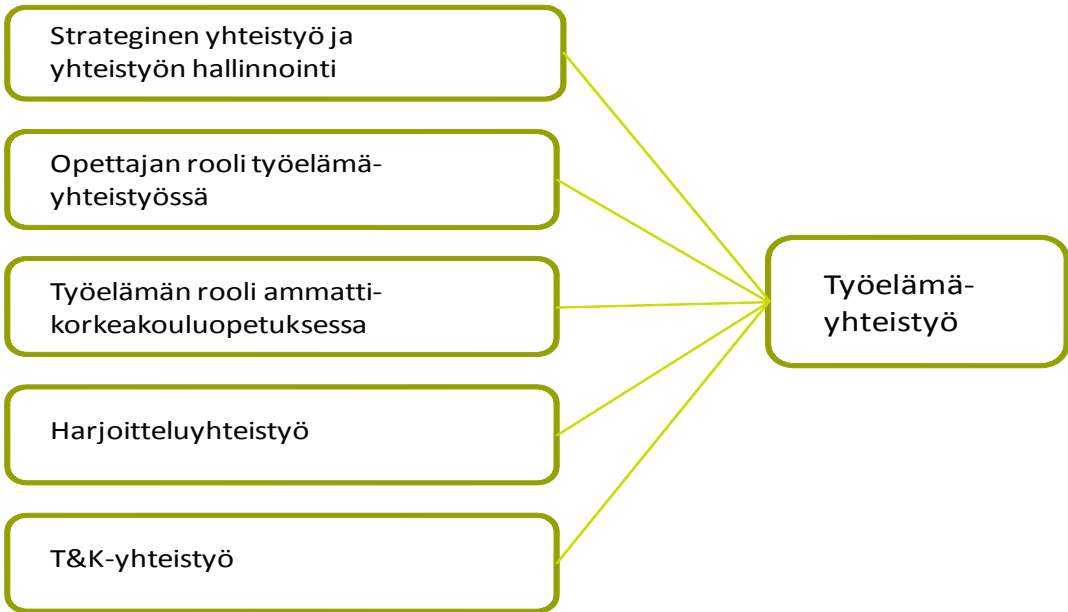
Työelämäyhteistyö terveys- ja hoitoalalla

Työelämäyhteistyötä voidaan tarkastella ammattikorkeakoulun, työelämän ja opiskelijan näkökulmasta. Metropolia Ammattikorkeakoulun terveys- ja hoitoalalla osana opetuksen kehittämistyötä tehtiin 2009–2010 selvitys työelämäyhteistyön toteutumisesta ja kehittämistarpeista. Selvitykseen yhteistyömuotoja ja niiden toimivuutta kuvasivat opettajat, työelämän harjoittelun ohjaajat, valmistumassa olevat opiskelijat ja eri tutkintojen neuvottelukunnat. Selvityksen piirtämä kuva työelämäyhteistyöstä vastaa aikaisempien tutkimusten tuloksia (ks. esim. Virolainen 2006; Zacheus 2009; Salonen 2010).

Terveys- ja hoitoalan koulutuksessa työelämäyhteistyötä voidaan tarkastella Metropoliaassa tehdyssä selvityksessä esiin nousseista näkökulmista, jotka ovat strateginen yhteistyö ja yhteistyön hallinnointi, opettajan rooli työelämäyhteistyössä, työelämän rooli ammattikorkeakouluopetuksessa, harjoitteluyhteistyö sekä tutkimus- ja kehitystyö (T&K-yhteistyö) (ks. kuvio 1).

Strateginen yhteistyö ja yhteistyön hallinnointi ovat menestyksekkään yhteistyön perusta (ks. Barger – Das 2004; Livingood – Goldhagen – Little – Gornto – Hou 2007). Terveys- ja hoitoalalla tähän sisältyvät strategian ja toiminnan ohjaus, toimintaprosessit, neuvottelukuntayhteistyö, markkinointi, kansalliset verkostot ja kansainvälinen yhteistyö. Strategia ja toiminnan ohjaus sekä toimintaprosessit näkyvät selvityksessä heikosti, mutta toimiva yhteistyö edellyttää sen organisoimista ja resursoimista sekä opettajalle että työelämäedustajalle.

Neuvottelukunta toimii yhteistyöelimenä oppilaitoksen ja työelämän välillä. Neuvottelukuntayhteistyöstä kuvastuu vastavuoroisuus: Työelämä tuo palautetta koulutuksen työelämävastaavuudesta, työelämäsignaaleista

Kuvio 1. Terveys- ja hoitoalan ja työelämän yhteistyöalueet

ja kehittämistarpeista. Toisaalta työelämä saa tietoa koulutuksen sisällöstä, rakenteesta ja kehittämisestä. Yhteisessä keskustelussa linjataan koulutuksen painopistealueita, harjoittelun toteutusta ja opetussuunnitelmien sisältöjä. Opiskelijajäsen viestittää opiskelijoiden näkemyksiä neuvottelukunnan muille jäsenille.

Terveys- ja hoitoalan osaamisen ja palveluiden markkinointia tehdään erilaisissa työelämätapauksissa ja -tapahtumissa, mutta sitä suunnataan myös potentiaalisille hakijoille lukioihin ja ammatillisen toisen asteen oppilaitoksiin. Toisaalta työnantajat markkinoivat työpaikkojaan oppilaitoksen suuntaan. Tehokas markkinointi edellyttää kohderyhmille sopivia aineistoja ja helposti tavoitettavia informaatiokanavia sekä koulutuksesta päättävien tahojen tapaamisia, jotta työelämä tietää, minkälaisia palveluita ja yhteistyömuotoja koululla on ja ketkä yhteistyöstä vastaavat.

Yhteistyö toteutuu verkostoitumisen kautta. Terveys- ja hoitoalalla erilaiset kansalliset yhteistyöverkostot liittyvät opettajien ammattijärjestöihin ja -liittoihin ja toisaalta opiskelijoiden verkostoitumisopintoihin. Lisäksi opettajilla on useita erilaisia omaan opetusalueeseen liittyviä valtakunnallisia tai paikallisia verkostoja sekä yhteyksiä myös julkishallinnon ja päättöksentekoverkostoissa. Työelämä odottaa opettajien ylläpitävän ja kehittävän työelämäverkostoja.

Kansainväliset verkostot tulevat näkyviksi opiskelija- ja opettajavaihdossa. Terveys- ja hoitoalalla on tehty kansainvälisestä opiskelija- ja opettajavaihdosta partnerianalyysi, joka kuvaa yhteistyön luonnetta ja toimivuutta. Kansainväliseen toimintaan liittyvät yhteistyökumppanin kouluttaminen, jäsenyys kansainvälisessä verkostossa ja oppilaitoksen kansainvälisyysviikko vierailijoineen. Työelämässä kansainvälisyys toteutui lähinnä vaihto-opiskelijoiden ohjauksena. Kansainvälisten verkostojen kehittäminen edellyttää sopivien kumppaneiden valintaa ja yhteistyön säännöllistä arviointia.

Opettajan rooli työelämäyhteistyössä korostuu. Terveys- ja hoitoalalla opettajilta vaaditaan ammatillista pätevyyttä sekä työelämätuntemusta ja -kokemusta pedagogisen pätevyyden ohella. Opettajan tehtäviä työelämäyhteistyössä ovat työelämän täydennyskoulutus, opettajan asiantuntijarooli työelämässä sekä opettajan oppiminen työelämässä. Osa-alueista opettajan osallistuminen työelämän täydennyskoulutukseen toteutuu verkostoitumalla työelämäosaajien kanssa ja asiantuntijavaihtoa toteuttaen. Työelämä kaipaa täydennyskoulutusta lähinnä vanhan tutkinnon ja teknologiaosaamisen päivittämiseksi.

Opettajalta vaaditaan opetuksen ohella taitoa uusien innovatiivisten toimintamuotojen käynnistämiseen ja verkostojen rakentamiseen oppilaitoksen ja työpaikkojen välillä (ks. Vesterinen 2002; Antikainen 2005). Opettajan asiantuntijarooli työelämässä toteutuu osallistumalla erilaisiin kehittämistehtäviin, esimerkiksi hankkeen ohjausryhmään tai ammattiuromallin kehittämiseen. Opettajien työelämäosaamisen vahvistamiseksi tarjotaan työelämästä harjoittelujaksoja, mutta opettajien työelämässä oppiminen työelämäjaksoissa on vähäistä. Kuitenkin jalkautuminen työelämään mahdollistaa opettajien ammattitaidon päivittämisen ja yhteistyösuhteiden tiivistymisen (ks. myös Jokinen – Lähteenmäki – Nokelainen 2009: 8–9).

Työelämän rooli ammattikorkeakouluopetuksessa ja työelämän edustajien asiantuntijuuden käyttö koulutuksessa ovat tärkeä osa ammattikorkeakoulu-pedagogiikan kehittämistä ja oppilaitoskeskeisyydestä irrottautumista. Terveys- ja hoitoalalla työelämän rooli opetuksessa muodostuu koulutuksen suunnittelyyhteistyöstä, asiantuntijaluennoista, opintokäynneistä, alumninyhteistyöstä, tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden käytöstä vertaisoppijoiden tukena sekä työelämän materiaalien ja välineiden käytöstä opetuksessa. Koulutuksen suunnittelyyhteistyötä tehdään mm. opetussuunnitelma-, opintojakso- ja täydennyskoulutuksen tasolla, mutta opettajat odottavat työelämän entistä vahvempaa osallisuutta koulutus- ja

opetussuunnitelmatyöhön. Yhteistyö on pitkälti ollut ammattikorkeakouluvetoista ja sen ehdoilla toimivaa. Myös opiskelijoiden osallistuminen koulutuksen suunnitteluun on vähäistä, mutta heitä tulisi hyödyntää enemmän (vrt. Jokinen ym. 2009).

Yhteistyössä painottuvat asiantuntijaluennot ja opintokäynnit, joita opettajat, opiskelijat ja työelämä pitävät tärkeinä. Asiantuntijaluentoihin kuuluvat myös työelämän autenttisessa ympäristössä toteutetut laboraatio-opetukset ja toiminnalliset opinnot. Terveys- ja hoitoalan yksiköihin, yrityksiin ja järjestöihin suuntautuvat opintokäynnit rikastuttavat teoriaopetusta, vahvistavat opiskelijoiden työelämäkontakteja ja näkemystä nykyisestä työelämästä.

Alumniyhteistyö terveys- ja hoitoalalla on vielä vähäistä. Yhteisöllisen oppimisen toteutumista terveys- ja hoitoalalla kuvaa aikuiskoulutuksen tai täydennyskoulutuksen opiskelijoiden työelämäasiantuntijuuden hyödyntäminen vertaisoppijoiden tukena. Työelämän materiaalien ja välineiden käyttö opetuksessa toteutuu sähköisten potilastietojärjestelmien sekä yhteisten materiaalien ja tilojen käyttönä. Opettajat toivovat, että työelämäyhteistyössä kehitettäisiin yhteisiä verkko- ja muita oppimisympäristöjä.

Harjoitteluyhteistyössä harjoittelu on tärkeä keino sisällyttää työelämä mukaan ammattikorkeakouluopintoihin. Harjoittelulla on suuri merkitys opiskelijan ammatillisessa kasvussa ja asiantuntijuuden kehittymisessä. Harjoitteluyhteistyö sisältää harjoittelun työelämäverkostojen ylläpitämisen säännöllisen yhteydenpidon avulla. Lisäksi yhteistyö kattaa harjoittelun toteutus- ja ohjausmenetelmät, joissa opettajan, opiskelijan ja harjoittelun ohjaajan yhteistyö on keskeistä. Ohjaus toteutuu muun muassa opettajien ohjaus- ja arviointikäynteinä ja erilaisten sähköisten menetelmien kautta.

Harjoitteluyhteistyön kehittämisessä painottuvat harjoittelun työelämäverkostojen kehittäminen sekä toteutus- ja ohjausmenetelmien yhteistyön tiivistäminen. Opiskelijoille on tärkeää, että ennen harjoittelua on riittävästi teoriaopintoja, harjoittelujaksot ovat yhtenäisiä ja pitkiä sekä harjoittelupaikkavalikoima on laaja.

Tutkimus- ja kehitysyhteistyössä ammattikorkeakouluopetuksen laatua kehitetään lisäämällä työelämäyhteyksiä ja kytkemällä työelämäläheinen tutkimus- ja kehitystyö tiiviimmin osaksi opetusta (Opetusministeriö 2007: 38). Tämä luo uusia haasteita opettajan työlle ja osaamisen kehittämiseksi. T&K-työn ja opetuksen tiivis integraatio lähentää teoreettisia opintoja työelämään. Tällöin hanketoiminta tukee aidosti ammattikorkeakoulusta valmistuvan työelämässä vaadittavia ammatillisia valmiuksia ja ammattikuvaa. Kuitenkin aidot tasavertaiset yhteiset kehittämishankkeet ja opetus-

prosessit työelämän ja ammattikorkeakoulujen kanssa ovat vasta kehitysmässä (ks. Saarela ym. 2009: 21–22).

Terveys- ja hoitoalalla T&K-yhteistyö rakentuu opinnäyte- ja kehittämistöistä, opiskelijoiden oppimistehtävistä ja työelämäasiantuntijuudesta yhteistyöprojekteissa. Kaikki opinnäytetyöt tehdään työelämän kehittämiseksi. Opinnäyte- ja kehittämistyöt nivovat opiskelun työelämäkontekstiin, jossa työelämäohjaajan merkitys korostuu erityisesti opiskelijoille. T&K-opintojen lisäksi myös muiden opintojaksojen oppimistehtäviä toteutetaan työelämässä, esimerkiksi terveyden edistämisen tapahtumina. Työelämäasiantuntijoiden osallistuminen yhteistyöprojekteihin ei ole kovin näkyvää, vaikka kaikki hankkeet toteutetaan yhteistyössä työelämän kanssa.

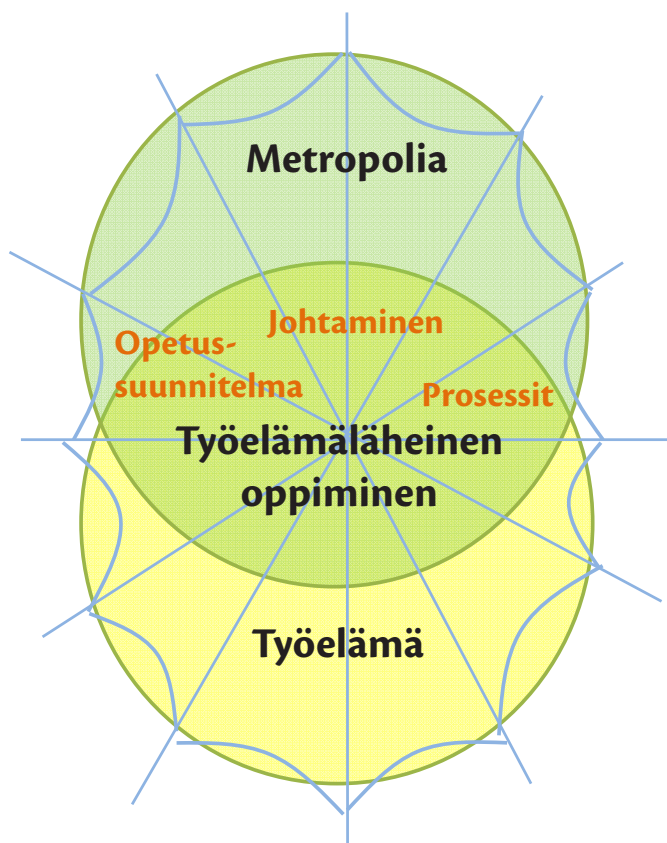
Työelämäläheinen oppiminen terveys- ja hoitoalalla

Perinteiset työelämän yhteistyömuodot eivät enää riitä terveys- ja hoitoalalla. Työelämäläheinen oppiminen edellyttää uudenlaisten yhteistyömuotojen luomista ja osapuolten aktiivista tuleamista mukaan koulutustoimintaan, jotta ammattikorkeakoulutus kohtaisi työmarkkinoiden, yritysten ja yksilöiden tarpeet (ks. Kallio – Sallinen 2007: 107). Terveys- ja hoitoalan ammattikorkeakoulutuksen ja työelämän rajapinta voidaan nähdä työelämäläheisenä oppimisena, joka sisältää sekä opetuksen että tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan. Rajapinnalla oppimiseen vaikuttavat organisaatioiden prosessit, opetussuunnitelma ja johtaminen sekä verkostoituminen (ks. kuvio 2).

Seuraavaksi tarkastellaan työelämäläheisen oppimisen edellytyksiä ja tuodaan esiin toimenpiteitä, jotka mahdollistavat työelämäläheisen oppimisen. Oppimisen lisäksi kehittämistoimenpiteitä tarkastellaan prosessien, opetussuunnitelman, johtamisen ja verkostoitumisen kautta.

Työelämäläheisen oppimisen edellytykset

Työelämäläheinen oppiminen onnistuu, kun opetuksessa hyödynnetään yhteisöllistä oppimista, joka mahdollistaa yhteistyön ja työelämän kehittämiseen tähtäävät pedagogiset ratkaisut. Tällöin oppiminen toteutuu näyttöön perustuen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI-toiminta) integroidaan opetukseen niin, että opetus suunnitellaan ja toteutetaan tutkimus- ja kehitystyön kautta opintojen alusta alkaen. Opiskelijoiden oppimistehtävät rakennetaan selkeämmin edellisten tehtävien jatkoksi ja

Kuvio 2. Työelämälaheinen oppiminen ja siihen vaikuttavat tekijät

muokataan työelämään ja sen kehittämiseen konkreettisesti soveltuviksi moniammatillisiksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyössä työelämän osallisuutta vahvistetaan, jotta työelämäohjaus on selkeä osa oppimistehtävien ohjausta ja esimerkiksi opinnäytetyöseminaarit ja julkistamistilaisuudet toteutetaan työelämän koulutustilaisuuksina. Yhteistyötä markkinoidaan työelämälle sen hyötyjen avulla. Hyvin suunniteltu TKI-sateenvarjohanke mahdollistaa osahankkeiden räätälöinnin siten, että ne tuottavat hyötyä sekä opiskelijoiden oppimiselle että asiakasyrityksille ja -organisaatioille. Yksittäisten työelämäyksiköiden ja yhteisöjen tarpeisiin voitaisiin luoda foorumi, jossa asiakkaat voivat kertoa kehittämistarpeitaan ja ammattikorkeakoulu esitellä osaamispotentiaaliaan (vrt. Scienceshops 2010). TKI-toiminta ja yrityspalvelu pystyvät vastaamaan työelämän tarpeisiin riittävän nopeasti, jos opetuksen suunnittelu on riittävän dynaamista ja monialaista.

Molempinpuolista asiantuntijavaihtoa hyödynnetään ja laajennetaan. Työelämän edustajien luentoja, opintokäyntejä ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa toteutetaan suunnitelmallisesti ja niitä lisätään. Työelämässä toimivia aktivoidaan opetusyhteistyöhön tai tutorointiin niin, että työntekijä ansaitsee osallistumisestaan opintopisteitä, joita hän voi hyödyntää hakeutuessaan täydennys- tai jatko-opintoihin. Opettajan asiantuntijaroolia työelämän kehittäjänä vahvistetaan esimerkiksi intensiivisemmän ja monipuolisemman asiantuntija- ja informaatiövaihdon kautta. Opettajien työelämäjaksoja hyödynnetään tehostetusti ja kaikille opettajille tarjotaan mahdollisuus omaa työtään kehittäviin työelämäjaksoihin (vrt. Jokinen ym. 2009: 8). Laajasti katsoen harjoittelun ohjaus toimii työelämäjaksona, jossa opettaja on työelämän kouluttajana ja konsulttina (ks. Salonen 2008: 10–11). Alumninyhteistyötä kehitetään työelämäläheisyyttä vahvistavaksi. Alumnit osallistuvat koulutukseen järjestelmällisesti koko opintojen ajan (vrt. Salonen 2010: 38). Opiskelijat koulutetaan alunneiksi koulutuksen aikana, jolloin heillä on valmistuttuaan valmiudet ja halu toimia alumnina.

Harjoittelun toteutumista kehitetään joustavammaksi ja toteuttamistapoja monipuolistetaan (vrt. Lindlöf – Riikonen 2005: 47–48). Laboraatioiden toteutusta autenttisissa oppimisympäristössä lisätään. Harjoittelun tehtäviä kehitetään yhteistyötä palveleviksi. Ammattikorkeakoulun velvollisuus on harjoittelun ohjaajien kouluttaminen, joka palvelee myös ohjauksen laadun kehittämistä. Harjoitteluyhteistyölle sovitaan vastuuhenkilöt sekä koululla että työelämässä, ja sitä kehitetään muun muassa kummiyksikkötoiminnalla ja harjoittelupaikkavarausjärjestelmiä kehittämällä. Harjoittelua ohjaavan opettajan asiantuntijuus on työelämän käytössä, ja toisaalta hän voi harjoittelun ohjauksen yhteydessä kartoittaa tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan ideoita yhteistyön hyödyksi. Yliopisto- tai muuta oppilaitosyhteistyötä kehitetään. Esimerkiksi suuhygienistien koulutuksessa käytettyä työpariopiskelua (suuhygienisti- ja hammaslääketieteen opiskelija) laajennetaan muihin koulutuksiin.

Sosiaalista mediaa ja muita sähköisiä järjestelmiä hyödynnetään tehostetusti opetuksessa, ohjauksessa ja viestinnässä. Virtuaaliopintoja suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä työelämän kanssa. Harjoittelun ohjausta toteutetaan virtuaalisia oppimisalustoja käyttämällä yhdessä työelämäohjaajien kanssa, mikä mahdollistaa oppimisen aiempaa tehokkaamman jakamisen. Simulaatiota hyödynnetään kaikkien opiskelijoiden koulutuksessa. Työelämän todellisten tietojärjestelmien käyttöä yhteistyössä työelämän kanssa kehitetään. (Vrt. Smith – Tonges 2004; Horns ym. 2007.) Viestin-

tää ja markkinointia helpottaa yhteisen viestintäalustan käyttäminen työelämän kanssa.

Työelämäläheisen oppimisen mahdollistaminen

Prosessien kehittämistoimenpiteenä koulutusyksikölle luodaan arviointi- ja palautejärjestelmä, joka kattaa opetuksen, harjoittelun, TKI-toiminnan, alumnitoiminnan ja neuvottelukuntatyön (vrt. Lumme – Sarajärvi – Paavilainen 2009: 3; Ammattikorkeakoulutuksen työelämälähtöisyyden kehittäminen 2009: 8). Neuvottelukuntien edustajat ovat vahvemmin mukana ammattikorkeakoulun muissa työryhmissä, ja työskentelyn seuranta systematisoidaan, jotta neuvottelukunta saa palautteen asioiden ja aloitteiden etenemisestä. Markkinointia kehitetään alumneja hyödyntämällä ja palveluja tuotteistamalla sekä yhteistyöllä eri toimialojen välillä. Työelämäyhteistyö on suunniteltua, säännöllistä ja teemoitettua. Yhteistyö on näkyvää ja motivoivaa opiskelijoille. Elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia vahvistetaan ja kehitetään uudenlainen räätelöity uraohjaus työelämän kanssa. Työnantaja määrittää tarvitsemansa osaamisen. Ammattikorkeakoulu on välikäsi ja koulutuksen organisoija, joka kartoittaa opiskelijan osaamisen ja suunnittelee työnantajan kanssa opiskelijalle opintopolun tutkinnon suorittamiseksi. Tällainen oppisopimustyyppinen toimintamalli lyhentää opiskelijoiden valmistumisaikaa ja laajentaa mahdollisuutta käyttää erilaisia opetuksen rahoituskanavia. Ammattikorkeakoulun terveys- ja hoitoala, työelämä ja opiskelija yhteistyössä laativat opetussuunnitelman ja kehittävät sitä niin, että opetussuunnitelma vastaa uudenlaisen työelämäläheisen oppimisen haasteisiin (vrt. Jokinen ym. 2009: 8–9). Opetussuunnitelmassa huomioidaan organisaatioiden strategiat, kansainvälinen yhteistyö ja opetussuunnitelmien vertailtavuus. Opetussuunnitelma rakennetaan niin, että se mahdollistaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ja opetuksen integroinnin sekä joustavan harjoittelun toteutuksen. Tällöin samankin opintojakson toteutukset voivat olla erilaisia riippuen hankkeesta, johon ne on nivottu.

Koulutusyksikön johto sitoutuu työelämäläheiseen toimintaan ja on näkyvästi läsnä (vrt. Wildridge – Childs – Cawthra – Madge 2004). Työelämäläheisyyden toteutuminen mahdollistetaan priorisoimalla yhteistyökumppanit. Strategiat tehdään näkyväksi niin, että ne elävät koulutusohjelmien ja niiden välisen toiminnan tasolla. Työsuunnittelua kehitetään, jotta se huomioi paremmin työelämän tarpeet, jotka tulevat usein ennakoimatta

ja vaativat nopeaa reagointia. Työelämäläheisyys edellyttää resursseja, jotka huomioidaan työn suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Verkostoituminen edellyttää, että jokaisesta koulutusohjelmasta on edustaja työelämä- ja yrityspalvelusta vastaavassa organisaatiossa, jotta sisäinen tiedonkulku turvataan. Opettajien ja yliopettajien työelämäsuhteita hyödynnetään yhteistyössä ja heidät vastuutetaan työelämäyhteistyöhön oman tehtävänsä mukaisesti. Yhteistyöverkosta hyödynnetään opetustarjonnassa ja opetuksen toteutuksessa. Terveys- ja hoitoalan tutkintojen kansainvälistä yhteistyötä kehitetään toimintasuunnitelman mukaisesti ja koulutusta kehitetään kansainvälisesti yhdenmukaiseksi.

Lopuksi

Ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyö muodostaa laajan ja monitasoisen kokonaisuuden. Tulevaisuuden työelämävalmiudet mahdollistetaan työelämäläheisessä oppimisessa, ja ammattikorkeakoulun lakisääteisten tehtävien hoitaminen sekä rakenne- ja rahoitusmallien tulevat muutokset edellyttävät aiempaa tiiviimpää työelämäyhteistyötä ja ammattikorkeakoulun rahoituspohjan laajentamista. Ammattikorkeakoulu ja terveys- ja hoitoalan työelämä ovat monien haasteiden edessä. Väestön ikääntyminen lisää hoidettavien määrää, ja samanaikaisesti henkilöstö jää eläkkeelle. Lisäksi taloudellinen tilanne kiristyy yhteiskunnan velkaantumisen myötä. Näistä syistä toiminnan tulee olla kustannustehokasta ja tärkeään rooliin nousevat asiakasosaaminen ja kumppanuus. Kumppanuuden rakentamisen avulla terveys- ja hoitoalan koulutuksessa voidaan varmistaa työelämäläheistä oppimista, joka edellyttää aitoa vastavuoroista yhteistyötä työelämän kanssa.

Työelämäläheisen oppimisen kehittämisen esteenä nähdään usein terveys- ja hoitoalan julkishallinnollisten organisaatioiden hitaat ja byrokraattiset muutosprosessit. Erilaisten organisaatioiden yhteistyön haasteina ovat yhteisten tavoitteiden, molemminpuolisen luottamuksen, sitoutumisen ja toimivan kommunikaation saavuttaminen (ks. Wildridge ym. 2004). Yhteistyön esteenä voidaan nähdä sen vaatima aika ja resurssit, mutta esteeksi voivat nousta myös kielteiset asenteet ja muutosvastarinta. Toisaalta ennakkoluuloton asenne ja oman työn kehittämishalu edistävät yhteistyötä. Työelämäläheisessä oppimisessa sekä opiskelijat, opettajat että työelämän edustajat oppivat yhdessä. Erilaiset teknologian käyttömahdollisuudet mahdollistavat erilaisia kommunikaatiomahdollisuuksia ja helpottavat yhteistyötä. Tasavertaista kumppanuutta edistää, että yhteistyö hyödyttää

molempia osapuolia. Ammattikorkeakoulujen terveys- ja hoitoalan koulutuksen ja työelämän kannattaakin etsiä yhdessä joustavia ratkaisuja yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi. Tällöin esiin nousevat uudenlainen ajattelu opettajuudesta, opetussuunnitelmasta ja sen joustavasta toteutuksesta sekä toimintaprosesseista ja kumppanuudesta työelämän ja koulutuksen yhteisellä rajapinnalla.

Terveys- ja hoitoalan koulutuksen kehittämiseen on tartuttu aktiivisesti, ja myös työelämäläheisyyden toteutuminen on vahvistumassa nopeasti. Metropoliaassa tehdyn selvityksen jälkeen on tapahtunut paljon työelämäläheisyyden alueella ja uusia toimintoja on jo aloitettu. Opetussuunnitelmayhteistyötä on voimakkaasti kehitetty, muun muassa työstämällä opetussuunnitelmaa tiiviimmässä yhteistyössä työelämän kanssa. Sen myötä kehitetään opettajuutta, jossa näyttöön perustuva opetus ja pedagogiikka toimivat myös työelämän kehittämisessä. Asiakkuuksien hallinta on noussut keskiöön. Organisaatiota muokataan liittämällä työelämäpalvelut ja TKI-toiminta yhteen, jotta asiakkaiden tarpeisiin voidaan vastata paremmin. Lisää tietoa tarvitaan tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksista, mikä korostaa arviointi- ja palautejärjestelmän merkitystä kehittämistyössä.

KIRJALLISUUS

- Ammattikorkeakoulutuksen työelämälähtöisyyden kehittäminen 2009. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuskertomus 188/2009. Saatavilla myös sähköisesti <http://www.vtv.fi/files/1783/1882009_AMKkoulutuksen_tyoelamalahtoisyyden_kehittaminen_NETTI.pdf>.
- Antikainen, Eeva-Liisa 2005. Kasvuorientoitunut ilmapiiri esimiestyön tavoitteena. Tapaustutkimus ammattikorkeakoulussa. Väitöskirja, Acta Universitatis Tamperensis 1088. Tampereen yliopisto.
- Barger, Sara E. – Das, Eula 2004. An academic-service partnership: Ideas that work. *Journal of Professional Nursing* 20 (2). 97–102.
- Horns, Phyllis N. – Czaplijski, Thomas J. – Engelke, Martha K. – Marshburn, Dianne – McAuliffe, Maura – Baker, Susan 2007. Leading through collaboration: a regional academic/service partnership that works. *Nursing Outlook* 55. 74–78.
- Jokinen, Jyrki – Lähteenmäki, Lauri – Nokelainen, Petri 2009. Työssäoppimisen lumo. Tiivistelmä toisen asteen ammatillisen sekä ammatillisen korkea-asteen koulutuksen ja työelämän yhteistyön metatutkimuksesta. Opetusministeriön julkaisuja 2009: 10.

- Kallio, Ulla – Sallinen, Mari 2007. PROaktiivimallin työelämäyhteydet ja yhteistyömekanismit. Teoksessa Kallberg, Kari – Hallila, Marjo (toim.): Osaamisen kohtaaminen – näkökulmia työelämlähtöiseen koulutukseen. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita 26. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 106–117.
- Metropolian organisaatio 2008. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. <<https://tuubi.metropolia.fi/portal/auth/portal/metropolia/organisation/organisationunits>>. Luettu 14.9.2010.
- Opetusministeriö 2007. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosina 2007–2012. Helsinki.
- Lindlöf, Kirsi – Riikonen, Liisa 2005. Oppiminen ja tietojen siirrettävyys siltana työelämän ja koulutuksen välillä. Teoksessa Pasanen, Miia – Putkuri, Päivi (toim.): Oppimisympäristön rakentaminen työelämän ja koulutuksen yhteistyönä. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 44–50.
- Livingood, William – Goldhagen, Jeffrey – Little, William – Gornto, Jennifer – Hou, Tao 2007. Assessing the status of partnerships between academic institutions and public health agencies. *American Journal of Public Health* 97 (4). 659–666.
- Lumme, Riitta – Sarajarvi, Anneli – Paavilainen, Riitta 2009. T&K-työn ja opetuksen integraatiolla kohti työelämläheistä oppimista. KeVer-verkkolehti. <<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/article/view/1182/1078>>.
- Saarela, Merja – Jaatinen, Päivi – Juntunen, Kari – Kauppi, Antti – Ojala, Leenamajja – Taskila, Veli-Matti – Holm, Karl – Kajaste, Matti 2009. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksiköt 2008–2009. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja, 2: 2009. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.
- Salonen, Paula 2008. Työelämläheinen oppiminen on ammattikorkeakoulun vahvuus. *Tiedepolitiikka* 2008: 1.
- Salonen, Paula 2010. Työelämläyhteistyö framille! Näkökulmia ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisen yhteistyön rakentamiseen ja toiminnan arviointiin. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, B: Ajankohtaista. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Scienceshops 2010. Living knowledge. The International Science Shop Network. <www.scienceshops.org/new%20web-content/framesets/fs-about-faq.html>. Luettu 25.10.2010.
- Smith, Elaine – Tonges, Mary Crabtree 2004. The Carolina nursing experience: a service perspective on an academic-service partnership. *Journal of Professional Nursing* 20 (5). 305–309.

- Tynjälä, Päivi – Kekäle, Tauno – Heikkilä, Johanna 2004. Työelämälähtöisyys koulutuksessa. Teoksessa Okkonen, Eila (toim.): Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – toteutuksia ja kokemuksia. Julkaisu 2, AMK-jatkotutkinto. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. 6–15.
- Vesterinen, Marja-Liisa 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä. Väitöskirja. Studies in Education, Psychology and Social Research 196. Jyväskylän yliopisto.
- Virolainen, Maarit 2006. Osaamista rakentamassa. Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä. Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkimuslauseita 27. Jyväskylän yliopisto.
- Wildridge, Valerie – Childs, Sue – Cawthra, Lynette – Madge, Bruce 2004. How to create successful partnerships – a review of the literature. Health Information and Libraries Journal 21. 3–19.
- Zacheus, Tuomas 2009. Työelämäyhteydet ammattikorkeakoulussa 2008. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun julkaisuja B: Ajankohtaista. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.